

ინტერესთა კონფლიქტი და ინფორმაციის გაცხადება

მიუხედავად იმისა, რომ ყველა განვითარებულ და უამრავ განვითარებად ქვეყანაში ინტერესთა კონფლიქტისა და მასთან დაკავშირებული ინფორმაციის გამჟღავნების შესახებ დებულებები საკორპორაციო სამართლის განუყოფელი ნაწილია, საქართველოში მხოლოდ 2007 წლის მარტის ბოლოს მოხდა მსგავსი ნორმების ასახვა კანონმდებლობაში. თუმცა, ეს ცვლილებები შეეხო მხოლოდ ანგარიშვალდებულ სააქციო საზოგადოებებს, რადგანაც ცვლილებები შევიდა „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ კანონში და არა „მენარმეთა შესახებ“ კანონში.

ეს იმით შეიძლება აიხსნას, რომ ზემოაღნიშნული დებულებების დანერგვა ნოვაციას წარმოადგენს ქართული სამართლის სისტემაში და პრაქტიკაში მისი წარმატებით ამოქმედების შემთხვევაში შესაძლებელი გახდება მსგავსი დებულებების უფრო თამამად გამოყენება „მენარმეთა შესახებ“ კანონით გათვალისწინებული იურიდიული პირების მიმართაც.

„ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-16 პრიმა მუხლი ითვალისწინებს ყველა ანგარიშვალდებულ საწარმოს მიერ გარიგების დადებას ამ მუხლის მოთხოვნების შესაბამისად, იმ შემთხვევაში, თუ ამავე მუხლით განსაზღვრული დაინტერესებული პირი გარიგებაში მონაწილე ანგარიშვალდებულ საწარმოს, ან მმართველი ორგანოს წევრია, ან ამ საწარმოს საწესდებო კაპიტალის 20 ან მეტი პროცენტის პირდაპირ ან არაპირდაპირ მფლობელი აქციონერია.

სხვა ქვეყნების მაგალითებს თუ გადავხედავთ, დაინტერესებული პირის ცნების განმარტებისათვის ანგარიშვალდებულ საწარმოში აქციების ფლობის პროცენტული მაჩვენებელი სხვადასხვაა. საქართველოში 20 პროცენტიანი ზღვარი დადგენილ იქნა გამომდინარე იქიდან, რომ მენარმეთა შესახებ კანონის მიხედვით, 20 პროცენტის აქციათა ფლობა სააქციო საზო-

გადოებაში განიჭებს უფლებას სამეთვალყურეო საბჭოში გყავდეს ერთი წარმომადგენელი მაინც. შესაბამისად, გაძლევს საშუალებას მეტნაკლებად გავლენა იქონიოს სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებაზე.

მე-16 პრიმა მუხლის მეორე პუნქტი განმარტავს, თუ ვინ ჩაითვლება დაინტერესებულ პირად. ანგარიშვალდებულ საწარმოს მმართველი ორგანოს წევრი ან საწესდებო კაპიტალის 20 ან მეტი პროცენტის მფლობელი აქციონერი, ან მასთან დაკავშირებული პირი ჩაითვლება დაინტერესებულ პირად, თუ:

ა) არის გარიგების მეორე მხარე (მაგალითად, თუ ანგარიშვალდებულ A კომპანიაში პირი ფლობს აქციათა 60 პროცენტს და სამეთვალყურეო საბჭოში წარმოდგენილია 2 წევრით და ეს საწარმო დებს გარიგებას B კომპანიასთან, რომელიც სულაც შეიძლება იყოს შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება და ამ საწარმოს ერთადერთი პარტნიორი იყოს იგივე ზემოთ ხსენებული პირი, ან სულაც პირადად წარმომადგენდეს მეორე მხარეს);

ბ) პირდაპირ ან არაპირდაპირ ფლობს იმ იურიდიული პირის 20 ან მეტი პროცენტს, რომელიც გარიგების მეორე მხარეა (თუ ანგარიშვალდებულ A კომპანიაში პირი ფლობს აქციათა 60 პროცენტს და სამეთვალყურეო საბ-

კახა კუჭავა

საერთაშორისო საფინანსო კორპორაციის იურიდიული მრჩეველი

ჭოში წარმოდგენილია 2 წევრით და ეს საწარმო დებს გარიგებას B კომპანიასთან, რომელიც იგივე პირი ასევე ფლობს 20 ან მეტი პროცენტს);

გ) არის გარიგების მეორე მხარის მმართველი ორგანოს წევრი (თუ ანგარიშვალდებულ A კომპანიაში პირი ფლობს აქციათა 20 ან მეტი პროცენტს და ეს საწარმო დებს გარიგებას B კომპანიასთან, სადაც იგივე პირი არის, მაგალითად, დირექტორი ან სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი);

დ) დანიშნულია/არჩეულია ამ ანგარიშვალდებულ საწარმოს მმართველი ორგანოს წევრად გარიგების მეორე მხარის ან გარიგების მეორე მხარის 20 ან მეტი პროცენტის მფლობელ(ებ)ის წარდგინებით (მაგალითად, თუ ანგარიშვალდებულ A კომპანიაში პირი დანიშნულია დირექტორად ან არჩეულია სამეთვალყურეო საბჭოს წევრად იმ B კომპანიის ერთადერთი აქციონერის მიერ ან იგივე B კომპანიის 20 ან მეტი პროცენტი აქციების მფლობელ(ებ)ის წარდგინებით, რომელიც წარმომადგენს გარიგების მეორე მხარეს);

ე) გარიგების საფუძველზე იღებს ფულად ან სხვა სახის სარგებელს, რომელიც არ არის დაკავშირებული ამ ანგარიშვალდებულ საწარმოს წილის ფლობასთან ან მმართველი ორგანოს

წევრობასთან (ეს პირობა გავრცელდება იმ შემთხვევებზე, როცა პირი წარმოადგენს ანგარიშვალდებული საწარმოს მმართველი ორგანოს წევრთან ან საწესდებო კაპიტალის 20 ან მეტი პროცენტის მფლობელ აქციონერთან დაკავშირებულ პირს და ამ კავშირის საფუძველზე მიიღებს ფულად ან სხვა სახის სარგებელს);

ვ) ასეთად განისაზღვრება ამ ანგარიშვალდებული საწარმოს წესდებით (ეს ქვეპუნქტი უფლებას აძლევს ნებისმიერ ანგარიშვალდებულ საწარმოს თვითონ განსაზღვროს დაინტერესების განსხვავებული პირობა, თუ მე-16 პრიმა მუხლის მეორე პუნქტის ჩამონათვალი არ აკმაყოფილებს მას).

ყველა ის გარიგება, რომელშიც მონაწილეობს დაინტერესებული პირი ან თუ გარიგების ღირებულება შეადგენს ანგარიშვალდებული საწარმოს აქტივების ღირებულების 10 ან მეტი პროცენტს (ან წესდებით გათვალისწინებულ უფრო მცირე ოდენობას) შეიძლება დამტკიცდეს როგორც სამეთვალყურეო საბჭოს ისე საერთო კრების მიერაც. ეს უკანასკნელი საწარმოს ნებაზეა დამოკიდებული წესდებაშივე განსაზღვროს თუ ვის მიანიჭებს მსგავსი საკითხების გადაწყვეტის უფლებამოსილებას: სამეთვალყურეო საბჭოს თუ საერთო კრებას. ხოლო, იმ შემთხვევაში თუ გარიგება აღემატება ანგარიშვალდებუ-

ლი საწარმოს აქტივების ღირებულების 50%-ს უნდა დამტკიცდეს მხოლოდ საერთო კრების მიერ. 50%-იანი ზღვარი გამოყენებულია მენარმეთა შესახებ კანონის 54.6(კ) მუხლის მოთხოვნებს შესაბამისად.

აქვე გავამახვილებდი ყურადღებას იმ ფაქტზე, რომ ამ კუთხით საუკეთესო პრაქტიკის მქონე ყველა ქვეყანაში სავალდებულოა, რომ მნიშვნელოვანი გარიგებები, რომელთა ღირებულება შეიძლება აღემატებოდეს საწარმოს აქტივების ღირებულების 10%-ს (თუმცა, არსებობს ნაკლები ზღვრული მაჩვენებლებიც, მაგ. რუსეთში ეს წარმოადგენს 2%-ს), აუცილებლად დამტკიცდეს საერთო კრების მიერ. ამ მუხლის მიხედვით ეს ნებაყოფლობითია და მარტო სამეთვალყურეო საბჭოს გადაწყვეტილებაა კი შეიძლება საკმარისი იყოს. საქართველოსთვისაც საკმაოდ მნიშვნელოვანია მსგავს შემთხვევებში საერთო კრების მონაწილეობა, თუ გავითვალისწინებთ კორპორაციული მართვის საკმაოდ დაბალ დონეს ქართულ კომპანიებში. სამეთვალყურეო საბჭოსათვის მსგავსი პრივილეგიების მინიჭება არ არის გამართლებული, რადგან ქართული რეალობის სამეთვალყურეო საბჭოები წარმოადგენენ "ოჯახის" ტიპის მმართველობით ორგანოებს, სადაც დამოუკიდებელი წევრები თითქმის არ არსებობენ და ყველა წევრი თა-

ვის მხრივ დაკავშირებულია ერთმანეთთან. ასეთ შემთხვევაში რთულია კომპანიისათვის ობიექტურად სასარგებლო გადაწყვეტილების მიღება, ისე რომ არ იქნეს დარღვეული მინორიტარ აქციონერთა უფლებები.

საკმარისი არ არის ნორმები მხოლოდ ითვალისწინებდნენ ინტერესთა კონფლიქტისა და დაინტერესების ძირითად დებულებებს თუ აგრეთვე არ იქნება წარმოდგენილი ინფორმაციის სავალდებულო გამჟღავნების მექანიზმი. მე-16 პრიმა მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების მიხედვით დაინტერესებული პირი ვალდებულია დასაადებ თუ უკვე დადებულ გარიგებაში თავისი დაინტერესების შესახებ დაუყოვნებლივ წერილობით აცნობოს ანგარიშვალდებული საწარმოს სამეთვალყურეო საბჭოს, ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ გარიგების დამტკიცებისათვის მოთხოვნების მიხედვით საერთო კრების ნებაა საჭირო, მაშინ ეს ინფორმაცია განაცხადოს საერთო კრებაზეც. დაინტერესებული პირის მიერ სავალდებულო გაცხადება მოიცავს დაინტერესების ფაქტს, გარიგების ხასიათისა და მოცულობის შესახებ ინფორმაციის მიწოდებას.

საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ ამ მუხლის მეშვეობით პირველად საქართველოს სამართლებრივ სისტემაში ინერგება მსოფლიოში უკვე კარგად ცნობილი Majority of Minority-ის (უმცირესობის უმ-

რავლესობა) პრინციპი, რომლის მიხედვითაც გადაწყვეტილებას მიიღებენ მხოლოდ ის აქციონერები, ან სამეთვალყურეო საბჭოს ის წევრები, რომელთაც არ გააჩნიათ დაინტერესება გარიგებაში. დაინტერესებულ პირს ეკრძალება ხმის უფლების გამოყენება საზოგადოების ყველა შესაბამის ორგანოში იმ გარიგებებთან დაკავშირებით, რომლებშიც მათ გააჩნიათ დაინტერესება.

მაგალითისათვის, თუ ანგარიშვალდებულ საწარმოში პირი ფლობს 85 პროცენტს და ამავე დროს წარმოადგენს დასადები გარიგების მეორე მხარეს, ის (ისევე როგორც მისი წარმომადგენლები სამეთვალყურეო საბჭოში) არ მიიღებს მონაწილეობას კენჭისყრაში და დარჩენილი 15 პროცენტის გადასაწყვეტი იქნება თუ რამდენად კეთილსინდისიერი და საწარმოსათვის მომგებიანია გარიგება.

მას შემდეგ, რაც მოხდება ანგარიშვალდებულის საწარმოს მიერ ინტერესთა კონფლიქტის შემცველი გარიგების დამტკიცება, საწარმო ვალდებული ხდება დაუყოვნებლივ შეატყობინოს ფასიანი ქაღალდების კომისიას ასეთი გადაწყვეტილების შესახებ. ამ შეტყობინებაშიც თავის მხრივ უნდა მიეთითოს დაინტერესების ფაქტის, გარიგების ხასიათისა და მოცულობის შესახებ. ამავე დროს, კომისიისათვის ასეთი შეტყობინების გაგზავნიდან 5 დღის ვადაში საწარმო ვალდებულია ეს ინფორმაცია საჯაროდ გამოაქვეყნოს საკუთარ ვებ-გვერდზე (თუ ასეთი გააჩნია), ან საფონდო ბირჟის ვებ-გვერდზე (რომელიც წარმოადგენს ყოველდღიურად განახლებად ვებ-გვერდს), ან კომისიის მიერ კანონით განსაზღვრული მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით (პრესა, ტელევიზია და ა.შ.).

მიუხედავად იმისა, რომ მეწარმეთა შესახებ კანონი ითვალისწინებს მმართველ ორგანოთა წევრების პასუხისმგებლობას კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში, ეს ნორმები წარმოადგენენ მკვდარ ნორმებს და მათი პრაქტიკაში გამოყენება რეალურად არ ხდება. გამომდინარე აქედან, მოხდა დაინტერესებული პირის მიერ

ამ მუხლით გათვალისწინებული პირობების შეუსრულებლობის შემთხვევაში პასუხისმგებლობის დადგომის უფრო დეტალურად განერა. **იმ შემთხვევაში, თუ დაინტერესებულმა პირმა იცოდა ან უნდა სცოდნოდა და არ განაცხადა თავისი დაინტერესების შესახებ ან/და გამოიყენა ხმის უფლება ამავე მუხლით გათვალისწინებული აკრძალვის მიუხედავად, კისრულობს ვალდებულებას აანაზღაუროს საზოგადოებისათვის ამ გარიგების დადებით მიყენებული ზიანი და დააბრუნოს გარიგების დადებით მიღებული პირადი სარგებელი, თუ დამტკიცდება, რომ გარიგების შედეგად საზოგადოებას მიადგა ზიანი და დაინტერესების არარსებობის შემთხვევაში გარიგება უკეთესი პირობებით დაიდებოდა. ხანდაზმულობის ვადა დაინტერესებული პირისათვის ასეთი მოთხოვნის წარსადგენად განისაზღვრება 18 თვით.**

და ბოლოს, ჩვენს მიერ განხილული მე-16 პრიმა მუხლის მიხედვით კეთდება ერთი გამონაკლისი. ამ მუხლის მოთხოვნები, გარდა მე-7 პუნქტით გათვალისწინებული მოთხოვნებისა (რომელიც ეხება ინტერესთან კონფლიქტის შემცველი გარიგების დამტკიცების ფაქტის კომისიისათვის შეტყობინებასა და საჯაროდ გამოქვეყნებას), არ ვრცელდება გარიგებებზე, რომლებიც იდება ანგარიშვალდე-

ბულ საწარმოსა და მის 100%-იან შვილობილ ან 100%-იან აქციონერს შორის. ეს ის შემთხვევაა, როდესაც ანგარიშვალდებული საწარმო დებს გარიგებას, მაგალითად, თავის შვილობილ კომპანიასთან, სადაც ფლობს აქციათა 100 პროცენტს ან თავისივე ერთადერთ აქციონერთან. მიუხედავად იმისა, რომ ასეთ შემთხვევაში ინტერესთა კონფლიქტის არსებობა ავტომატურად გამოირიცხება, რადგანაც კომპანია ფაქტიურად თავის თავთან დებს გარიგებას და არ შეიძლება გარიგება დაიდოს თავის საზიანოდ, კანონმდებლებმა მიიღეს გადაწყვეტილება, რომ ეს პირდაპირ განერილიყო კანონში გაუგებრობების თავიდან აცილების მიზნით.

შეიძლება ითქვას, რომ მე-16 პრიმა მუხლი ითვალისწინებს საუკეთესო პრაქტიკის გამოცდილებას, დეტალურად აღწერს იმ ურთიერთობათა დარეგულირების მექანიზმებს და მოიცავს მათთან დაკავშირებულ ყველა საჭირო კომპონენტს, რომელიც ეხება ინტერესთა კონფლიქტსა და ინფორმაციის გამჟღავნებას. იმედს ვიტოვებთ, რომ პრაქტიკაში ეს მუხლი ჰპოვებს რეალურ გამოყენებას, რაც საბაბი გახდება მსგავსი დებულებები არა მხოლოდ ანგარიშვალდებული საწარმოების მიმართ, არამედ, ყველა სააქციო და სხვა სამართლებრივი ფორმის საზოგადოების მიმართაც იქნეს გამოყენებული.

